

Nr 382

Av herr **Hermansson m. fl.**, om *förstatligande av cementindustrin m. m.*

(Lika lydande med motion nr 339 i Första kammaren)

Ägandeförhållandena, den tekniska strukturen samt prispolitiken inom byggnadsmaterialindustrin har stått i centrum i den byggnads- och bostadspolitiska debatt som under hela efterkrigstiden förts i vårt land. Ett flertal branschutredningar har påvisat missförhållanden, och kraven på en sanering av byggnadsmaterialindustrin har upprepade gånger rests från såväl politiker som framstående tekniker. I januari 1966 konstaterade exempelvis chefen för statens råd för byggforskning, tekn. dr Mejse Jakobsson, att priserna på byggnadsmaterial ökat med över 40 procent från mitten av 1950-talet medan exportpriserna under samma tid stigit med 10 procent. Vid samma tillfälle framhöll dr Jakobsson att ett realistiskt program för ett industriellt byggande som skulle resultera i lägre byggnadskostnader måste omfatta både material, byggvaror och byggarbete.

Ett sådant program saknas fortfarande.

Trots de insatser som det fackligt ägda företaget BPA gjort och gör i priskorrigerande syfte i byggnadsprocessens slutfaser, elementtillverkning och byggande, måste man konstatera att *statliga åtgärder* blir mer och mer påkallade.

Byggnadsmaterialindustrin är en tung post i samhällsekonomin. Enligt koncentrationsutredningen (SOU 1968:5) "torde den svara för 8—10 % av den svenska industrins tillverkningsvärde". Utredningen konstaterar att det är en kraftigt expanderande industrisektor. Från 1950 till 1963 ökade försäljningen med över 200 % från 2 750 milj. kr. till 8 700 milj. kr.

Huvuddelen av byggnadsmaterialindustrin — produktionen av cement, lättbetong och tegel — behärskas helt av privata finansgrupper. Efter nedläggningen av den av Kooperativa förbundet ägda cementfabriken i Lanna ägs sex av de återstående sju fabriker av Skånska cement (Wehtje-gruppen). Den sjunde fabriken, Gullhögen (som svarar för 20 % av cementproduktionen), ägs av AB Industrivärden (Svenska handelsbanken). Wehtje-gruppens dominans inom lättbetongindustrin är total sedan slutet av 1968 då det statligt ägda företaget AB Skövde gasbetong övergick i privat ägo. Den på över hundratalet produktionsenheter uppdelade tegelindustrin behärskas till 90 % av privata finansgrupper. (Det KF-ägda AB Mälardalens tegelbruk svarar endast för ca 10 % av produktionen.)

Produktionstekniskt kännetecknas byggnadsmaterialindustrin av en stark rationalisering med åtföljande produktivitetstegring. Men genom storfinansens starka grepp över densamma har denna utveckling inte lett till att materialkostnadernas andel av de totala byggkostnaderna sjunkit. I statistiska centralbyråns byggnadskostnadsindex för den 1/9 1968 utgör materialkostnaderna 53 % av de totala byggnadskostnaderna.

Det är ett viktigt samhällsintresse att bryta ut denna industrisektor ur storfinansens intressesfär. Detta måste ske med radikala medel. Samhälleliga och kooperativa insatser i fråga om elementtillverkning, framställning av snickerier etc. i all ära, men de rubbar inte storfinansens maktställning och kan därför heller inte leda till en sänkning av byggkostnaderna.

Statliga nyetableringar i konkurrenssyfte inom den tunga byggnadsmaterialindustrin är heller ingen framkomlig väg, eftersom kapaciteten hos den befintliga industrin på detta område torde vara tillräcklig. Den enda lösningen är ett förstatligande av den befintliga byggnadsmaterialindustrin.

Med hänvisning till vad som ovan anförts föreslår vi,

att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om förslag syftande till förstatligande av cement- och lättbetongindustrin samt den privatägda delen av tegelindustrin.

Stockholm i januari 1969

C. H. Hermansson (vpk) Gunvor Ryding (vpk) Eivor Märklund (vpk)
